

Žoliavimas su Antanu Vienuoliu

Savo svečius visada pirmiausiai veduosi į Lietuvos didžiųjų kunigaikščių dvasią saugantį senąjį Birštoną, į Vytauto parką – ten kaip namie jaučiuosi. Džiaugiuosi, kad ir atvykusius didingos praeities alsavimas pagauna ir sulaiko. Pabūkim – daug mena parko takai ir dangų remiantys medžiai – neišpasakosi jų girdėtų istorijų, nesuskaičiuosi jų regėtų žmonių. Gėrėjosi ir grožėjosi Vytauto parku garbūs kurorto svečiai.

Birželio pabaiga – pats žoliavimo metas, gal dėl to mintys vis sukasi apie vaistininką ir rašytoją Antaną Žukauską-Vienuolį. Knieti paklausti, ar naudingų patarimų negailėdavęs provizorius pastebėjo, kad Vytauto kalno papėdėje – turtinga vaistinė. Rasi čia ir arbatai, ir trauktinei, tik netingėk, rink, džiovink ir semkis stiprybės iš šaknų, žiedų ir lapų – Vytauto Didžiojo laikus menančioje žemėje vešinės žolės daug galių sukauptosios. Bežoliaujant, bėspėliojant, ar pavyko atpažinti paukščių balsus, ir seno medžio kamieną ranka vis perbraukiant, priartėja Antanas Vienuolis ir džiaugiasi Birštono kurortu.

Autorės pastaba: *Rašytojas Antanas Žukauskas-Vienuolis Birštoną atrado 1926 metais, į jį sugrįžo 1934-aisiais, sakydamas, kad „Birštonas savais vandenėliais taip pagydė, kad ištisus aštuonerius metus nereikalavau jokio remonto“.*

Birštono viešojoje bibliotekoje saugoma rašytojo atvirlaiškio sūnui, 1934 m. rugpjūty išsiųsto iš Birštono į Anykščius, kopija, Antano Vienuolio raštų 6-ojo tomo 2-oje knygoje publikuojamas dešimties puslapių rašytojo straipsnis „Iš Birštono kurorto“.

Antanas Vienuolis. Ištraukos iš straipsnio „Iš Birštono kurorto“

„Vakar atvažiavau į Birštoną. Atvažiavau ne paūžti, ne patinginiauti, o pasilsėti ir savo pairusių sveikatą pataisyti. Mat Birštonas — ne tik kurortas pasigydyti, bet poilsio, ramybės ir gražių gamtos vaizdų vieta.

Birštone aš nebe svečias nebuvelis. Susipažinau su juo dar 1926 metais. Jis mane tada savais vandenėliais taip pagydė, kad ištisus aštuonerius metus nereikalavau jokio remonto; geru žodžiu jį minėjau ir kitiems piršau. Bet kasdieniniai vargai, rūpesčiai vėl privertė mane į Birštono uostą plaukti.

Atplaukiau ir nebepažinau savo gerojo Birštono: regis, tik dangus ir pats Nemunas nepasikeitė, šiaip viskas pertvarkyta iš pamatų, o Vytauto kalne net naktinė saulė ižiebtą. Parke iškirsti nereikalingi krūmai, pravestos naujos alėjos. Šaltiniai — cementu ir akmenimis sukaustyti, apdengti, išmeksfaltuoti jų takeliai. Ten, kur seniau žaliavo veja arba buvo sėjamos dirvelės, dabar išdygo balti pastatai sanatorijų, dumblo, mineralinių, elektrinių, saulės ir kitų vonių su poliklinika ir atskirais kabinetais-laboratorijomis tirti šaltinių vandenims, gydomojo purvo sudėčiai, angliarūgščiai gaminti. Visi upeliai drenuoti; užvesti nauji gėlynai, fontanai — ir dar daug daug kas daroma...“

„Ne tik visam kurortui, bet visai apylinkei dominuoja Vytauto kalnas su savo naktine saule. Seniau nelengva buvo jo viršūnė pasiekti, bei šiandien laipioja ant jo ir maži vaikai: įtaisyti patogūs mediniai laiptai, daug suolų suolelių. Tiltų, tiltelių; kur tik sustosi, kur tik prisėsi, vis naujais reginiais pasigėrėsi — tai į parką, tai | tolimas gražias apylinkes. Kas nori pasiekti kalno viršūnę greičiau. lipa stačiai tam tikrais laiptais, kas nesiskubina — suka aplinkui šimtamečių medžių ūsmėje. Reginių nuo Vytauto kalno — ir neaprašysi: apačioje matyti per medžių šakas Birštono kurortas, alėjomis knibždu žmonės, dunda jų balsai ir čiukši žvyruotais takeliais kojos; čia pat ir Nemunas, upių didvyris, skuba priimti į savo glėbį gražuolį Verknės upelį; nuo kalno niekaip žmogus nesuprasi, iš kur ir į kur jis teka: čia jis per kalnus ir lygumas siekia į rytus, čia nusitiesia į vakarus, tai vėl, padaręs kokią nors vingiuotą kilpą, grįžta atgal ir blyksi tarp mėlynų šilų savo metaline juosta. Už Nemuno į šiaurę — marios: tai 300 ha pušyno plotas. Pušyno skęsta kelios vilos, kitos dar tik statosi. Tai bene geriausia ir ramiausia Lietuvoje poilsio vieta. Toliau dunkso turtingas padavimų Ginkaus piliakalnis, Verknės aukštumos su Ožkos pečiūmi — mėgiamosios turistų lankymo

vietos. Šiapus Nemuno į vakarus — vėl miškų marios: tai Birštono 60 ha pušynėlis 16 kilometrų ilgio Nemuno pakraščiu žvėrinčius — didžiųjų Lietuvos kunigaikščių medžioklės rezervatas, apjuostus Nemuno kilpa. Už Prienų prasideda kiti šilai, kitos girios — ir vėl mėlynos marios be krašto...“

1934

Apie Antaną Žukauską-Vienuolį

Antanas Žukauskas gimė 1882 balandžio 7 dieną Anykščių rajone, Ažuožerių kaime pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Mokėsi Anykščių valsčiaus pradžios mokykloje, Liepojos gimnazijoje, kurioje baigė keturias klases.

Atsisakęs stoti į kunigų seminariją, A. Žukauskas neteko tėvų bei giminaičio vyskupo Antano Baranausko finansinės paramos tolimesnėms studijoms ir pradėjo gyventi savarankiškai. 1900–1903 m. jis dirbo mokiniu Maskvos Keizerio vaistinėje, išlaikęs egzaminus, gavo provizoriaus padėjėjo kvalifikaciją. 1907–1910 m. Maskvos universitete būsiamasis rašytojas studijavo farmaciją ir 1910 m. įgijo provizoriaus išsilavinimą, kartu klausė ir literatūros paskaitų.

Nuo 1922 m. iki gyvenimo pabaigos A. Žukauskas su pertraukomis gyveno Anykščiuose. Turėjo savo vaistinę, buvo Lietuvos vaistininkų draugijos Garbės narys. bendradarbiavo „Farmacijos žiniose“, kur siūlė medicininius preparatus vadinti lietuviškais vardais.

A. Žukauskas-Vienuolis 1927 m. gegužės 1 d. Anykščiuose įkūrė Antano Baranausko muziejų – pirmąjį memorialinį muziejų Lietuvoje. Jis išsaugojo savo giminaičio vyskupo A. Baranausko klėtelę, statytą 1826 m., poeto ir jo giminės daiktus, knygas, šeimos relikvijas.

Antanas Žukauskas buvo Lietuvos rašytojų sąjungos narys. 1907 m. jis pasirinko literatūrinį Vienuolio slapyvardį, kuriuo ir pasirašinėjo visą savo kūrybą. Svarbesni kūriniai: „Paskenduolė“ (apsakymas), „Amžinasis smuikininkas“ (legendos), „Intelligentų palata“ (apysaka), „Kryžkelės“ (istorinis romanas), „Viešnia iš Šiaurės“ (romanas), „Išduktė“ (apysaka ir apsakymai), „Užžėlusiu taku“ (novelės), „Puodžiūnkiemis“ (romanas), „Iš mano atsiminimų“ (memuariniai apsakymai). 1985–1988 m. išleisti 6 Antano Vienuolio raštų tomai.

Rašytojas mirė 1957 m. rugpjūčio 17 d. Vykdamas testamentinę valią, palaidotas savo sodyboje Anykščiuose.

Genovaitė Mačiūtė

Birštono viešosios bibliotekos bibliografe